

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.9.4.2023

Pani
Grażyna Tkaczyk
Prezes Zarządu
MED-JAR Sp. z o.o. w Jarosławiu
ul. 3-go Maja 65, 37-500 Jarosław

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	MED-JAR Sp. z o.o. w Jarosławiu ¹ , ul. 3-go Maja 65, 37-500 Jarosław
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grażyna Tkaczyk, Prezes Zarządu MED-JAR Sp. z o.o. ² , od 6 lipca 2023 r., która od 21 marca 2001 r. prowadziła jednoosobową działalność gospodarczą pod firmą Grażyna Tkaczyk MED-JAR, wpisaną do Rejestru Podmiotów Wykonujących Działalność Leczniczą od 1 grudnia 2005 r. do 30 listopada 2023 r. pod nazwą Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MED-JAR.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylenia się od niego. 2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust.3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	1. Krzysztof Pakuła, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/205/2023 z 28 listopada 2023 r. 2. Paulina Wojtowicz-Maryjka, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/206/2023 z 28 listopada 2023 r. (akta kontroli str. 3-26)

¹ Funkcjonująca do dnia 30 listopada 2023 r. pod nazwą: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej MED-JAR w Jarosławiu. Wpisana do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonego przez Wojewodę Podkarpackiego od dnia 1 grudnia 2023 r. pod nazwą Centrum Medyczne MED-JAR (nr księgi: 000000020322). Dalej: MED-JAR lub Spółka.

² Dalej: Prezes MED-JAR lub Prezes Spółki.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA Z UZASADNIENIEM

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli MED-JAR podejmowała działania w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowała w sytuacji uchylania się od niego.

Przyjęta w MED-JAR praktyka powiadamiania o obowiązkowych szczepieniach ochronnych gwarantowała zawiadomienie wszystkich zobowiązanych.

Ustalono, że w 11 na 150 badanych przypadków (7,3%), w karcie uodpornienia pacjenta, nie odnotowano faktu poinformowania o tym obowiązku, co naruszało postanowienia § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁵.

MED-JAR prawidłowo realizowała zadania związane z wykonywaniem szczepień, polegające na przeprowadzaniu badań kwalifikacyjnych przed szczepieniem i udokumentowaniu tego faktu w historii choroby pacjenta. Szczepienia wykonywane były przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje, określone w § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

MED-JAR podejmowała działania w celu przypominania o obowiązku szczepienia osobom, które nie zgłosiły się w wymaganym terminie.

MED-JAR sporządzała wymagane sprawozdania z wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych. Jednak w sprawozdaniach tych w latach 2021-2023 nie wykazywano liczby osób (rodzice) uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych oraz liczby dzieci niezaszczepionych, pomimo że osoby takie występowały. Było to niezgodne ze wzorem kwartalnego sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

Ponadto w siedmiu (na 30 przypadków) sporządziła i przekazała do PSSE kwortalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych z opóźnieniem od 1 do 13 dni w stosunku do terminu wynikającego z postanowień § 13 i § 14 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzoną przez MED-JAR działalność oświatowo-zdrowotną dotyczącą obowiązkowych szczepień ochronnych, pomimo że nie była ona w pełni odnotowywana w dokumentacji medycznej.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm. Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. poz. 2077). Dalej także: rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowania w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1

W MED-JAR nie opracowano pisemnych procedur dotyczących wyboru dzieci i młodzieży, które należy zaszczepić w danym terminie i powiadamiania ich o obowiązku szczepień ochronnych.

Zgodnie z przyjętą przez MED-JAR praktyką, informowanie rodziców dzieci i młodzieży o obowiązkowych szczepieniach ochronnych⁷ odbywało się podczas wizyt w gabinecie lekarza pierwszego kontaktu, telefonicznie, a w razie potrzeby również drogą pocztową.

Prezes Spółki wyjaśniła, m.in. że przyjęty przez pielęgniarki prowadzący sposób organizacji szczepień wyglądał następująco. W pierwszej kolejności przeglądane, weryfikowane i typowane do szczepienia były karty uodpornień z aktualnego rocznika podlegającego szczepieniom, weryfikacja rozpoczynała się od dzieci najmłodszych i kończyła na najstarszych. Następowala próba kontaktu telefonicznego. Podczas rozmowy ustalano dzień, godzinę i szczepionkę jaka zostanie podana podczas szczepienia. W przypadku braku kontaktu pielęgniarka nagrywała się na pocztę głosową. Przy braku kontaktu, ze strony rodzica w danym tygodniu, wysyłano powiadomienia pisemne pocztą tradycyjną. Gdy nadal nie było kontaktu sporządzano notatkę i dopinano do historii choroby z adnotacją, że dziecko podlega szczepieniom. W przypadku, gdy rodzic informował o chorobie dziecka lub była wizyta u lekarza odnotowywano to na karcie uodpornienia. W przypadku braku kontaktu, braku chęci współpracy rodzica z lekarzem lub pielęgniarką wysyłano powiadomienie listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Takich pacjentów zgłaszano telefonicznie do działu szczepień PSSE w Jarosławiu.

Nie można było zweryfikować czy przyjęte w Spółce zasady powiadamiania o obowiązku szczepień były stosowane.

(akta kontroli str. 27-53)

W latach 2021-2023 dzieci i młodzież do szczepień ochronnych wyznaczano na podstawie kart uodpornienia, według obowiązującego w danym roku kalendarza szczepień. Typowaniem dzieci i młodzieży do obowiązkowych szczepień ochronnych zajmowały się dwie pielęgniarki w porozumieniu z lekarzami prowadzącymi. W okresie objętym kontrolą, szczepienia obowiązkowe wykonywane były: w Przychodni NOVA, Przychodni MED-JAR za Parkiem od sierpnia 2022 r. i Przychodni MED-JAR w Pawłosiowie w okresie od stycznia 2021 r. do lipca 2022 r.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, m.in. że w przypadku zgłoszenia się dziecka podlegającego szczepieniu obowiązkowemu w gabinecie lekarskim, lekarze informują o konieczności i celowości szczepień oraz starają się umówić na konkretny termin szczepienia.

(akta kontroli str. 27-42, 49-51, 230-232)

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Dalej także: szczepienia lub szczepienia obowiązkowe.

W MED-JAR sposób prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień umożliwiał zawiadomienie w odpowiednim terminie każdego zobowiązanego do zaszczepienia.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, że *powiadomień rodziców i opiekunów o obowiązkowych szczepieniach dokonywano telefonicznie, poprzez wysyłkę zaproszeń pocztą, w przypadku braku reakcji opiekunowie są powiadamiani listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Pielęgniarki zatrudnione w Centrum Medycznym MED-JAR na bieżąco przeglądają i planują szczepienia związane z poszczególnymi rocznikami ze szczególnym uwzględnieniem najmłodszych roczników, gdzie interwały uzyskiwania uodpornienia wśród dzieci są bardzo istotne. Prowadzony przez nas system weryfikacji kart uodpornienia został wypracowany przez nasz personel i zaaprobowany przez nadzorującą szczepienia Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną. Nasze plany związane z wprowadzeniem wsparcia dla pielęgniarek w postaci oprogramowania komputerowego przyczynią się z pewnością do zmniejszenia czasu, jaki jest potrzeby do właściwego prowadzenia szczepień i mogą pomóc w identyfikacji braków w wyszczepieniu w poszczególnych rocznikach.*

(akta kontroli str. 49-51, 69-70)

W latach 2021-2023 lekarze MED-JAR koordynowali wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych m. in. poprzez przeprowadzanie i odnotowanie w dokumentacji medycznej badania kwalifikacyjnego oraz wykonanego szczepienia z podaniem nazwy szczepionki.

Prezes MED-JAR wyjaśniła m.in. że *lekarze rodzinni uczestniczą aktywnie w realizacji i koordynowaniu szczepień ochronnych. Ustalają każdorazowo ilość, zakres i roczniki szczepione w danym dniu przez pielęgniarki. Prowadzą bieżącą weryfikację stanu wyszczepienia podczas każdej wizyty dziecka. Prowadzą aktywne działania informacyjne dotyczące potrzeby i korzyści płynących ze szczepień ochronnych oraz doradztwo w zakresie wykorzystania możliwych preparatów. Podczas wizyt nieprzekonanych lub „zabieganych” rodziców lekarze od razu rejestrują dzieci na konkretny termin szczepienia.*

(akta kontroli str. 49-51, 76-81)

W latach 2021-2023 w rocznych sprawozdaniach ze szczepień ochronnych (MZ-54) wykazywano stan zaszczepienia według „kalendarza szczepień” dzieci z następujących roczników:

Przychodnia NOVA:

- na koniec 2021 r. z rocznika 2019 r.: 93% w pełni zaszczepionych, 6% zaszczepionych częściowo, 1% w ogóle nie zaszczepionych;
- na koniec 2022 r. z rocznika 2020 r.: 89% w pełni zaszczepionych, 9% zaszczepionych częściowo, 2% w ogóle nie zaszczepionych;
- na koniec 2023 r. z rocznika 2021 r.: 89% w pełni zaszczepionych, 5,5% zaszczepionych częściowo, 5,5% w ogóle nie zaszczepionych.

Przychodnia w Pawłosiewie:

- na koniec 2021 r. z rocznika 2019 r.: 92% w pełni zaszczepionych, 8% zaszczepionych częściowo;
- na koniec 2022 r. z rocznika 2020 r.: 100% w pełni zaszczepionych;
- na koniec 2023 r. z rocznika 2021 r.: 100% w pełni zaszczepionych.

Przychodnia za Parkiem:

- na koniec 2021 r. z rocznika 2019 r.: - szczepienia od III kwartału 2022 r.;

- na koniec 2022 r. z rocznika 2020 r.: 74% w pełni zaszczepionych, 21% zaszczepionych częściowo, 5% w ogóle nie zaszczepionych;
- na koniec 2023 r. z rocznika 2021 r.: 87% w pełni zaszczepionych, 8,7% zaszczepionych częściowo, 4,3% w ogóle nie zaszczepionych.

(akta kontroli str. 115-220)

MED-JAR, dla poszczególnych lat objętych kontrolą, nie dysponował danymi dotyczącymi liczby pacjentów zobowiązanych do szczepień, zaszczepionych, zaszczepionych z użyciem szczepionek wysoko skojarzonych, tych którzy odmówili szczepień oraz którym odroczone termin szczepienia, z podziałem na szczepienia przewidziane w danym okresie życia (Załącznik nr 1).

Prezes Spółki wyjaśniła, m.in. że zakres danych w ramach przedstawionego zestawienia wymagałby przygotowania zupełnie nowego sprawozdania, które musiałoby być oparte o dokumenty źródłowe, a więc karty uodpornienia oraz indywidualną dokumentację medyczną pacjenta (tj. ponad 2100 kart uodpornienia). Przygotowanie tych danych wiązało by się z praktycznym wyłączeniem pracowników z prowadzonych obowiązków, by przeglądać i wprowadzić do zestawień właściwe dane z uwzględnieniem poszczególnych szczepionek, szczepień, roczników, odroczeń etc. Co więcej, dane te, byłyby nieaktualne z powodu braku kart szczepień dzieci, które zmieniły lekarza w tym okresie. Podobnie mogłyby być wskazane szczepienia, które nie zostały wykonane przez nas a inne podmioty lecznicze. Ponadto Prezes wyjaśniła, że pielęgniarki zatrudnione w Centrum Medycznym MED-JAR szacowały liczbę potrzebnych szczepionek na podstawie liczby osób (liczby kart) w danym roczniku, liczonych i weryfikowanych przy okazji sprawozdań rocznych i kwartalnych. Liczbę szczepionek wskazywano na podstawie iloczynu planowanych szczepień wynikających z kalendarza szczepień oraz liczby kart w danych rocznikach. Dane w zestawieniu miały dotyczyć osób zobowiązanych a sprawozdanie dotyczy liczby kart, w naszej ocenie te dwie liczby nie są tożsame, w związku z tym nie mogą obrazować stanu faktycznego ze względu na ruch chorych i brak możliwości weryfikacji danych w post factum.

(akta kontroli str. 52-55)

Podkarpacki Oddział Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia, w odpowiedzi na pismo NIK, poinformował, że NFZ nie posiada danych dotyczących liczby dzieci i młodzieży zobowiązanych do zaszczepienia przez MED-JAR. Z informacji uzyskanych od NFZ wynika, że w okresie objętym kontrolą liczba pacjentów przypisanych do MED-JAR wynosiła odpowiednio⁸:

- w 2021 r. – 111 będących w pierwszym roku życia, 115 w drugim, 107 w szóstym, 119 w 10., 82 w 14. oraz 41 w 19. (łącznie 575 pacjentów),
- w 2022 r. – 137 będących w pierwszym roku życia, 134 w drugim, 163 w szóstym, 124 w 10., 109 w 14. oraz 66 w 19. (łącznie 733 pacjentów),
- w 2023 r. – 150 będących w pierwszym roku życia, 157 w drugim, 165 w szóstym, 129 w 10., 129 w 14. oraz 77 w 19. (łącznie 807 pacjentów).

(akta kontroli str. 45-48)

⁸ Wg stanu na koniec grudnia 2021 r. i 2022 r. oraz listopada 2023 r.

Analiza dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień⁹, w tym 150 kart uodpornienia dzieci i młodzieży, które powinny zostać objęte szczepieniami¹⁰ odpowiednio w 2021 r. w drugim roku życia, w 2022 r. w szóstym roku życia i 10. roku życia oraz w 2023 r. w 14. i 19. roku życia wykazała¹¹, że:

- w 11 przypadkach w kartach uodpornienia nie odnotowywano faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu;

- wpisy w kartach uodpornienia dokonane były odręcznym, czytelnym pismem, w odpowiednich jej częściach, za wyjątkiem kolumny *Nr serii szczepionki*, gdzie na 121 kartach uodpornienia (81%) umieszczono naklejki z numerem serii szczepionki (przynajmniej jedna naklejka);

- z 50 dzieci będących w drugim roku życia zaszczepiono 49 (98%), z 25 dzieci będących w szóstym roku życia zaszczepiono 23 (92%), w 10. roku życia – 20 (80%), w 14. roku życia – 21 (84%), w 19. roku życia – 18 (72%);

Z powyższego wynika, że 19 przypadkach pacjenci, pomimo zawiadomienia o terminie szczepienia, nie zostali zaszczepieni, gdyż nie zgłosili się z różnych przyczyn do MED-JAR. Rodzice (opiekunowie) tych dzieci byli informowani o obowiązkowych szczepieniach. Fakt poinformowania został odnotowany w karcie uodpornienia lub historii choroby pacjenta.

Ponadto, w dokumentacji MED-JAR znajdowało się pięć tzw. pustych kart dotyczących pacjentów, którzy pomimo zawiadomienia o terminie szczepienia, nie zostali zaszczepieni, gdyż nie zgłosili się do MED-JAR.

(akta kontroli str. 56-66, 71-75)

Wśród rodziców dzieci, którzy w czasie kontroli NIK zgłosili się na wizytę w MED-JAR, zostało przeprowadzone badanie ankietowe dotyczące obowiązkowych szczepień ochronnych. Kwestionariusz zawierał sześć pytań¹². Analiza 89 zebranych ankiet wykazała, że:

⁹ Zgodnie z § 9 ust. 1 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych informacje na temat przeprowadzonych szczepień dokumentowane są w karcie uodpornienia, książeczce szczepień oraz dokumentacji medycznej, o której mowa w przepisach o rodzajach i zakresie dokumentacji medycznej oraz sposobie jej przetwarzania, tj. historii zdrowia i choroby (§ 36 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 kwietnia 2020 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania (Dz. U. z 2022 r. poz. 1304, ze zm.). Od 1 października 2023 r. powyższe kwestie zostały uregulowane w § 12 ust. 1 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

¹⁰ Według Programu Szczepień Ochronnych, który był co roku aktualizowany (komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 117), poprzedzony komunikatem Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 26 października 2020 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2021 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 90), komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 października 2021 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2022 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 85), komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 października 2022 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2023 (Dz. Urz. Min. Zdrowia, poz. 113), a od 1 października 2023 r. rozporządzenie z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych).

¹¹ w 2021 r. w drugim roku życia – 50 spraw, w 2022 r. w szóstym roku życia – 25 spraw, w 10. roku życia – 25 spraw oraz w 2023 r. w 14. i 19. roku życia po 25 spraw

¹² 1. Czy posiadała/posiadał Pani/Pan wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych dziecka? (tak, nie); 2. Skąd wiedza ta pochodziła? (od lekarza rodzinnego, z mediów, z ulotek i plakatów w przychodni, innych źródeł (jakich)); 3. Czy Pani/Pan odmówiła/odmówił szczepienia swojego dziecka? (tak/nie); 4. Jaka była przyczyna odmowy? (brak wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia, informacje w mediach zniechęcające do zaszczepienia, inne (jakie)); 5. Czy Pani/Pan chciałaby/chciałby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień obowiązkowych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym? (tak (wskazać jakie), nie (z jakich przyczyn)); 6. Jeżeli Pani/Pan uważa, że należałoby poszerzyć zakres obowiązkowych szczepień, to czy podjęłaby Pani/podjął Pan inicjatywę w tym kierunku? (tak (wskazać jaką i do kogo została skierowana), nie).

- w 81 ankietach (91%) wskazano, że posiadano wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych (źródło pozyskania wiedzy: 45,5% - lekarz rodzinny; 28,8% - ulotki i plakaty w przychodni, 18,6% - z mediów oraz 7,1% - inne źródła);
- w 9 ankietach (10%) wskazano, że odmówiono zaszczepienia swojego dziecka (przyczyna odmowy: w czterech ankietach podano brak wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia, w trzech wskazano informacje w mediach zniechęcające do zaszczepienia, a w dwóch nie podano przyczyny);
- w 37 ankietach (42%) wskazano na potrzebę poszerzenia zakresu bezpłatnych szczepień obowiązkowych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym (wymienione rodzaje szczepień: ospa wietrzna, meningokoki typ B i C, pneumokoki, HCV, Bexsero, Prevenar, Varilrix, FSME, WZW A, grypa oraz HPV), w 10 ankietach (11%) podano, że podjęło działania w tym zakresie: skierowane do lekarzy, Sanepidu oraz Ministerstwa Zdrowia;
- 49 ankietowanych (55%) opowiedziało się przeciw poszerzeniu zakresu bezpłatnych szczepień obowiązkowych (wskazany powód: wystarczająca ilość szczepień), troje pozostałych ankietowanych (3%) nie odpowiedziało na to pytanie.

(akta kontroli str. 303-449, 463-464)

1.2

Analiza dokumentacji medycznej 75 dzieci zaszczepionych w latach 2021-2023, po 25 dokumentacji z każdego roku, wybranych losowo z próby badanej w ramach punktu 1.1. wykazała, że:

- w MED-JAR dokonywano badań kwalifikacyjnych dzieci i młodzieży poprzedzających wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych przeciw chorobom zakaźnym z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, badania kwalifikacyjne przeprowadzali lekarze pediatrzy przed wykonaniem szczepienia;
 - czynności związane z dokonywaniem badań kwalifikacyjnych miały odzwierciedlenie w dokumentacji medycznej;
 - osoby wykonujące szczepienia posiadały wymagane kwalifikacje;
 - w dokumentacji określonej w § 9 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych dokonano wpisów na temat przeprowadzonych szczepień¹³,
 - wpisy w dokumentacji dokonane były czytelnym odręcznym pismem, w odpowiednich jej częściach, bezpośrednio po wykonaniu szczepienia.
- W analizowanej próbie nie wystąpiły przypadki kierowania dzieci i młodzieży na konsultacje specjalistyczne.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, że: *lekarze pracujący w Centrum Medycznym MED-JAR w okresie objętym kontrolą nie kierowali dzieci i młodzieży na konsultacje specjalistyczne w zakresie programu szczepień ochronnych. W 2023 r. została wysłana jedna pacjentka z powodu prawdopodobnego Niepożądanego Odczynu Poszczepiennego.*

(akta kontroli str. 76-90, 94-95)

1.3

W latach 2021-2023 MED-JAR sporządzała kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, według załącznika nr 4 i 5 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie

¹³ Analizie podano: karty uodpornienia i dokumentację medyczną, za wyjątkiem książeczek szczepień, gdyż były w posiadaniu rodziców.

obowiązkowych szczepień ochronnych oraz MZ-54 roczne sprawozdanie ze szczepień ochronnych, które przekazywała Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Jarosławiu (dalej: PPIS).

Analiza sporządzanych kwartalnych sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych wykazała, że:

- MED-JAR sporządzała ww. sprawozdania (wg załącznika nr 4 i 5 do cyt. rozporządzenia) i przekazywała je terminowo do PSSE w Jarosławiu¹⁴, za wyjątkiem siedmiu na 30 przypadków, gdzie sprawozdania kwartalne wg załącznika nr 4 przekazano do PSSE z opóźnieniem od 1 do 13 dni; w tym w jednym przypadku wg załącznika nr 5 z opóźnieniem 5 dni;
- w sprawozdaniach kwartalnych z realizacji szczepień ochronnych (wg załącznika nr 4) nie wykazywano osób uchylających się od szczepień. Analiza 150 kart uodpornienia dzieci i młodzieży wykazała, że 19 dzieci nie zostało zaszczepionych zgodnie kalendarzem szczepień, co opisano w punkcie 1.1 niniejszego wystąpienia;
- w sprawozdaniach kwartalnych nie wykazano również pięciu osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych wynikających z tzw. pustych kart;
- sprawozdania sporządzane były „ręcznie” na podstawie analizy poszczególnych kart uodpornienia pacjentów przez pielęgniarki dokonujące szczepień;
- dane wykazane w sprawozdaniach kwartalnych (za IV kwartał) w zakresie liczby kart uodpornienia na koniec okresu sprawozdawczego, były zgodne z danymi wykazanymi w sprawozdaniach rocznych MZ-54. Innym danych zawartych w sprawozdaniach, ze względu na odmienny zakres, nie można porównać i ocenić pod względem spójności. Z powyższego wynika, że MED-JAR nie wykazała w sprawozdaniach kwartalnych, przekazywanych do PSSE, łącznie 24 dzieci niezaszczepionych (w tym pięcioro wynikających z tzw. pustych kart)¹⁵, aby organ ten mógł podjąć czynności egzekucyjne.

Z pięciorga dzieci niezaszczepionych wynikających z tzw. pustych kart: rodzice dwójki dzieci odmówili zaszczepienia, a rodzice trójki dzieci nie złożyli deklaracji wyboru lekarza POZ (z których jeden rodzic odmówił zaszczepienia dziecka, a w przypadku dwójki dzieci brak było kontaktu z rodzicami). W dwóch przypadkach do rodziców dzieci (puste karty) wysłano zaproszenie na szczepienie za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.

Prezes wyjaśniła, że w trzech (z pięciu) przypadków tzw. pustych kart dzieci (...) nie wysłano zaproszeń na szczepienia za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, ze względu na to, że rodzice/opiekunowie tych dzieci nie złożyli deklaracji wyboru lekarza Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Centrum Medycznym MED-JAR. W trzech przypadkach tzw. pustych kart (...) brak wykonanych szczepień ochronnych został zgłoszony telefonicznie do PSSE w Jarosławiu.

(akta kontroli str. 88-93, 106-241)

Ustalono, że w ww. przypadkach fakt odmowy zaszczepienia dziecka jak również zawiadomienia telefonicznego PSSE nie został pisemnie udokumentowany. W trakcie kontroli NIK, w dniu 22 stycznia 2024 r. złożono do PSSE korektę sprawozdania za IV kwartał 2023 r., w której wykazano osoby uchylające się od obowiązku szczepień (wynikające z pustych kart), z podaniem imienia i nazwiska dzieci zobowiązanych oraz daty urodzenia lub numeru PESEL.

(akta kontroli str. 238-239, 242-246)

¹⁴ Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Jarosławiu.

¹⁵ W trakcie kontroli NIK, w dniu 22 stycznia 2024 r. założono do PSSE w Jarosławiu korektę sprawozdania kwartalnego za IV kwartał 2024 r. z dwóch punktów szczepień (wg załącznika nr 4), w której w dziale 2 wskazano osoby uchylające się od obowiązku szczepień: łącznie pięcioro dzieci niezaszczepionych oraz sześcioro rodziców, gdyż w jednym przypadku kontakt był z obojgiem rodziców (brak woli zaszczepienia).

Z 19 dzieci niezaszczepionych (wynikających z badanej próby – 150), uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych:

- we wszystkich przypadkach poinformowano rodziców dzieci (przynajmniej jeden raz) o obowiązkowym szczepieniu ochronnym,
 - w dwóch przypadkach wysłano zaproszenie za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.
- W żadnym z 19 przypadków MED-JAR nie zawiadomił PSSE o liczbie osób (rodziców) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. Fakt uchylania się od szczepienia nie został odnotowany w dokumentacji medycznej, gdyż osoby te przez MED-JAR nie były traktowane jako uchylające się od szczepień.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, że w 17 z 19 przypadków nie zostały wysłane pisemne zaproszenia na szczepienie, najprawdopodobniej dlatego, że podczas kontaktu z rodzicem, opiekunem dziecka, każda z osób deklarowała realny, możliwie krótki czas przybycia na szczepienie. W konsekwencji w tych przypadkach nie wdrażano procedury pisemnego zawiadamiania o obowiązku szczepień.

(akta kontroli str. 227-229, 238-239)

Roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54¹⁶, były sporządzane na wymaganych formularzach i przekazywane do PSSE terminowo – razem ze sprawozdaniami za IV kwartał. Sprawozdania zostały przekazane do PSSE drogą e-mailową.

MED-JAR nie potrafiła przedstawić wykazu dzieci i młodzieży objętych szczepieniami, które zostały wykazane w sprawozdaniach oraz o liczby niezaszczepionych, w podziale na poszczególne lata. W związku z tym nie była możliwa weryfikacja prawidłowości danych wykazanych w sprawozdaniach i ich zgodności z dokumentacją źródłową.

MED-JAR nie sporządzała innych sprawozdań, w tym wymaganych przez GIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 106-226)

Prezes Spółki wyjaśniła, że sprawozdania sporządza się w wyznaczonych okresach – kwartalnych i na koniec roku kalendarzowego poprzez każdorazową weryfikację wg. poszczególnych roczników wszystkich kart szczepień i sumowanie odnotowanych szczepień oraz uzupełnianie właściwych rubryk w formularzu sprawozdania.

Nie jest prowadzona imienna lista kart szczepień uwzględnianych w sprawozdaniach, w związku z tym, nie możemy przedstawić wykazu dzieci i młodzieży objętych szczepieniami, które zostały wykazane w sprawozdaniach w latach 2021 – 2023.

Prezes Spółki w sprawie możliwości sprawnego i zgodnego ze stanem faktycznym sporządzenia sprawozdań na podstawie prowadzonej dokumentacji medycznej wyjaśniła, że w naszej ocenie przyjęta przez nas procedura związana z każdorazowym przeglądaniem wg. roczników kart szczepień jest najskuteczniejszym i najbardziej wiarygodnym sposobem odzwierciedlenia rzeczywistości w sporządzanych sprawozdaniach. Obecnie prowadzimy prace nad wdrożeniem niedawno udostępnionej funkcjonalności naszego oprogramowania gabinetowego WMS Mediquis. Nowa funkcjonalność umożliwia wprowadzenie danych z kart szczepień bezpośrednio do danych pacjenta i zautomatyzowanie procedury monitorowania, organizacji, zapraszania pacjentów, a także realizacji obowiązkowych

¹⁶ W terminie określonym w rozporządzeniu Rady Ministrów: z dnia 25 września 2020 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2021 (Dz. U. poz. 2062), z dnia 19 listopada 2021 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2022 (Dz. U. poz. 2303), z dnia 7 października 2022 r. w sprawie Programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2023 (Dz. U. poz. 2453).

szczepień ochronnych. Pomocny będzie również gospodarce magazynowej oraz generowaniu zestawień i sprawozdań ze szczepień.

(akta kontroli str. 221-223)

Szczepienia wynikające z Programu Szczepień Ochronnych, wykazane w sprawozdaniach kwartalnych (wg załącznika nr 5), przewidziane do wykonania w pierwszej dobie życia, zostały zrealizowane w MED-JAR.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, że wskazane w sprawozdaniach szczepienia BCG były realizowane przez MED-JAR na rzecz dzieci, które nie zostały zaszczepione przeciw gruźlicy w dotychczasowym kraju zamieszkania. Według naszych wyliczeń zaszczepionych było 26 dzieci.

(akta kontroli str. 233-235)

W MED-JAR nie było dokumentów świadczących o analizowaniu danych wynikających ze sprawozdań, w szczególności dotyczących odmów i wykorzystywania wyników tych analiz.

Prezes wyjaśniła, że w środowisku naszej Przychodni istnieje marginalny opór w zakresie szczepień ochronnych, wynikający bardziej z procesu leczniczego dzieci, nałożenie się stanów chorobowych dzieci na kalendarz szczepień lub organizacji pracy opiekunów – rodziców, który utrudnia w dostępie do terminów szczepień. Prowadzona jest: bieżąca analiza szczepień przy tworzeniu sprawozdań oraz porównywanie ich z zapotrzebowaniem, stałe i drobniagowe kontrole PSSE (średnio co 6 miesięcy) z prowadzoną wspólną analizą wyszczepienia dzieci. Są prowadzone aktywne prace na rzecz promowania szczepień zarówno przez personel pielęgniarki jak i lekarski. Każde dziecko zostało zaproszone na szczepienie, a podczas wizyty w przypadku chorób były przeprowadzane dodatkowe rozmowy w gabinetach lekarskich z opiekunem, rodzicem.

(akta kontroli str. 227-228)

W latach 2021-2023 PSSE przeprowadziła w MED-JAR dziewięć kontroli, których zakres obejmował bieżącą ocenę szczepień ochronnych¹⁷. Podczas kontroli zweryfikowano m.in. karty uodpornienia i ustalono, że:

- szczepienia ochronne były prowadzone prawidłowo i zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa;
- zalecane szczepienia były realizowane;
- dokumentacja prowadzona była zgodnie z wymogami;
- osoby wykonujące szczepienia posiadały odpowiednie kwalifikacje.

W protokołach zapisano, że PSSE udzieliła informacji oraz wyjaśnień m.in. na temat obowiązkowego Programu Szczepień Ochronnych, sposobu sporządzania sprawozdań kwartalnych ze szczepień ochronnych, aktualnych druków sprawozdań oraz szczepienia osób z zaległymi szczepieniami w starszych rocznikach. PSSE nie stwierdziła nieprawidłowości, w związku z tym nie sformułowała zaleceń, uwag oraz wniosków pokontrolnych.

(akta kontroli str. 251-292)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

¹⁷ PSSE przeprowadził trzy kontrole w Przychodni NOVA (17.05.2021 r., 27.09.2022 r., 30.08.2023 r.), trzy w Przychodni „MED-JAR” w Pawłosiewie (17.05.2021 r., 30.05.2022 r., 17.05.2023 r.), dwie w NZOZ „MED-JAR” (17.05.2021 r., 30.05.2022 r.) oraz jedną w Przychodni „Za Parkiem” (30.08.2023 r.).

1. W latach 2021-2023 w sprawozdaniach kwartalnych z realizacji szczepień ochronnych przekazywanych do PSSE w Jarosławiu nie wykazywano osób (rodziców) uchylających się od takich szczepień oraz liczby dzieci niezaszczepionych. Do sprawozdania nie dołączono również imiennego ich wykazu osób uchylających się, pomimo takiego obowiązku.

Analiza 150 kart uodpornienia dzieci i młodzieży wykazała, że 19 dzieci nie zostało zaszczepionych (jednym, dwoma lub trzema szczepionkami¹⁸), pomimo takiego obowiązku. Rodzice (opiekunowie) tych dzieci we wszystkich przypadkach byli informowani przez MED-JAR o obowiązkowych szczepieniach ochronnych. Informacje przekazywano ustnie lub telefonicznie, a w dwóch przypadkach listownie za zwrotnym potwierdzeniem odbioru. Fakt poinformowania został odnotowany w karcie uodpornienia lub historii choroby pacjenta. Pacjenci pomimo ich poinformowania nie zgłosili się w celu wykonania szczepienia. W dokumentacji medycznej nie odnotowano przyczyn niezgłoszenia się na szczepienia. Od dnia upływu wymaganego okresu na szczepienie do końca stycznia 2024 r. upłynęło od 1 do 32 miesięcy¹⁹.

Według wzoru kwartalnego sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, stanowiącego załącznik nr 4 do rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, w dziale 2 należy wykazać liczbę osób (rodzice) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, wraz z załączeniem imiennego ich wykazu do sprawozdania oraz liczbę dzieci niezaszczepionych.

Prezes Spółki wyjaśniła, że *brak wykazania osób uchylających się od szczepień ochronnych wynika z braku w naszej ocenie takich osób. Każda wątpliwa sytuacja związana z opóźnieniami w szczepieniach wynikała z kalendarza lub obciążeń pacjenta.*

W ocenie NIK, liczbę osób (rodziców) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych należało wykazać w kwartalnym sprawozdaniu z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych - sporządzanym wg załącznika nr 4.

(akta kontroli str. 115-220, 227-228, 236-239)

2. W sprawozdaniach kwartalnych (w różnych okresach lat 2021-2023) z realizacji szczepień ochronnych przekazywanych do PSSE nie wykazano osób (rodziców) uchylających się od szczepień ochronnych oraz liczby dzieci niezaszczepionych, wynikających z tzw. pustych kart.

W MED-JAR znajdowało pięć tzw. pustych kart dzieci niezaszczepionych żadną z obowiązkowych szczepionek²⁰. Karty te zostały przekazane przez szpitale, zgodnie z dyspozycją rodziców, w następujących terminach: 9 sierpnia 2021 r., 6 lipca 2022 r., 13 marca 2023 r. 18 maja 2023 r. i 27 lipca 2023 r.

Liczbę osób (rodziców) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz liczbę dzieci wynikających z tych kart należało wykazać w kwartalnych sprawozdaniach z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych (wg załącznika nr 4), sporządzanych za odpowiednie kwartały lat 2021-2023, zgodnie terminami wpływu kart.

¹⁸ W 14 przypadkach – jedno szczepienie, w jednym przypadku – dwa szczepienia oraz w czterech przypadkach – trzy szczepienia.

¹⁹ Z tego: w jednym przypadku – jeden miesiąc, w dziewięciu przypadkach od dwóch do pięciu miesięcy, w ośmiu przypadkach od ośmiu do 12 miesięcy oraz w jednym przypadku 32 miesiące.

²⁰ Dzieci te nie zostały zaszczepione zarówno w szpitalu w pierwszej dobie życia, jak również w późniejszym okresie życia w MED-JAR.

MED-JAR w stosunku do tych dzieci podejmował działania w celu ich zaszczepienia, tj.: we wszystkich przypadkach podjęto próbę kontaktu telefonicznego, a w dwóch przypadkach dodatkowo wysłano zaproszenie pisemne. Miało to to odzwierciedlenie w karcie uodpornienia lub historii choroby pacjenta (informacja o kontakcie lub próbie kontaktu).

Liczba tych osób (rodziców) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz liczba dzieci niezaszczepionych nie została wykazana sprawozdaniu kwartalnym z załączniku nr 4 do rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, do sprawozdania nie załączono również imiennego ich wykazu, pomimo takiego obowiązku.

Dwoje dzieci zostało objętych opieką lekarza POZ na podstawie złożonej deklaracji w MED-JAR.

Zgodnie z informacją z Centrali NFZ, jedno dziecko zostało objęte opieką lekarza POZ na podstawie złożonej deklaracji przez inny NZOZ na terenie Jarosławia, natomiast dwoje innych dzieci nie zostało objęte opieką lekarza POZ na terenie kraju. NFZ nie posiadał informacji na temat zrealizowanych u wskazanych dzieci obowiązkowych szczepień ochronnych przeciw chorobom zakaźnym, ponieważ nie prowadzi rejestru osób zaszczepionych.

Według wzoru kwartalnego sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, stanowiącego załącznik nr 4 do rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, w dziale 2 należy wykazać liczbę osób (rodzice) uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, wraz z załączeniem imiennego ich wykazu do sprawozdania oraz liczbę dzieci niezaszczepionych.

Prezes MED-JAR wyjaśniła, że *nie wskazaliśmy w sprawozdaniach pięciu pustych kart do szczepienia. Osoby, które nie zostały u nas zaszczepione nie zostały wskazane w sprawozdaniu i przyjmujemy po dodatkowych ustaleniach z PSSE, że faktycznie powinniśmy wskazywać takie osoby jako osoby niezaszczepione. W dniu 22 stycznia 2024 r. złożona została korekta sprawozdań rocznych z dwóch punktów szczepień wskazująca łącznie pięcioro dzieci niezaszczepionych oraz sześcioro rodziców, gdyż w jednym z przypadków kontakt był z obojgiem rodziców, zarówno matka jak i ojciec dziecka oświadczyli ustnie o braku woli zaszczepienia dziecka.*

(akta kontroli str. 115-220, 236-239, 242-246, 293-302)

3. W 11 na 150 badanych przypadków (7,3 %), w karcie uodpornienia pacjenta, nie odnotowano faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu, co naruszało postanowienia § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

Zgodnie z § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych²¹, w dokumentach, o których mowa w ust. 1 (karty uodpornienia), odnotowuje się fakt poinformowania osoby obowiązanej do poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu lub osoby, która sprawuje prawną pieczę nad tą osobą, albo opiekuna faktycznego o obowiązku poddania się temu szczepieniu.

Prezes Spółki wyjaśniła, że *wskazane 11 kart uodpornienia dzieci nie posiada wpisów dotyczących poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu z poniższych przyczyn. W większości wskazanych przypadków rodzice umawiali*

²¹ Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

się samodzielnie na szczepienia. Rejestracja na szczepienia następowała z własnej inicjatywy rodzica, po zakończeniu okresu infekcyjnego u dziecka lub w wyniku oddzwaniania na próbę kontaktu z naszej strony, dlatego też nie zostało to odnotowane w kartach uodpornienia. Przedstawione karty w sześciu przypadkach posiadają pełny komplet szczepień ochronnych, co wynika z intensywnego kontaktu rodziców – opiekunów z lekarzem oraz pielęgniarką szczepiącą dany rocznik.

(akta kontroli str. 56-66, 247-250)

4. W 121 kartach uodpornienia na 150 analizowanych (81 %), w kolumnie: Nr serii szczepionki, umieszczono naklejki z numerem serii szczepionki (przynajmniej jedna naklejka), co było niezgodne z postanowieniami § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych [w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2023 r.].

Zgodnie z § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia, wpisów do dokumentów, o których mowa w § 9 ust. 1 pkt 1 i 2, dokonuje się czytelnym pismem odręcznym w odpowiednich częściach dokumentów, bezpośrednio po wykonaniu lub niewykonaniu szczepienia ochronnego.

Prezes Spółki wyjaśniła, że naklejki z numerem seryjnym szczepionki są przyklejane w momencie, gdy producent tych szczepionek przewidział i dostarczył wraz z preparatem taką naklejkę. Używanie trwałych naklejek opracowanych specjalnie przez firmy farmaceutyczne na potrzeby kart uodpornienia ogranicza możliwość błędu w przepisywaniu drobnego ciągu cyfr i liter oraz pomaga w identyfikacji danej szczepionki podanej konkretnemu pacjentowi. Ma to szczególne znaczenie w przypadku pojawienia się Niepożądanego Odczynu Poszczepiennego.

(akta kontroli str. 56-62, 67-68)

5. W latach 2021-2023 MED-JAR w siedmiu (na 30 przypadków) sporządziła i przekazała do PSSE kwartalne sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, wg załącznika nr 4 do rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (dot. Przychodni NOVA za IV kwartał 2021 r., Przychodni Pawłosiów za I, II, III i IV kwartał 2021 r. oraz za I i II kwartał 2022 r.), z opóźnieniem od 1 do 13 dni oraz w jednym przypadku wg załącznika nr 5 (za I kwartał 2022 r.) z opóźnieniem 5 dni w stosunku do terminu wynikającego z ww. rozporządzenia.

Zgodnie z § 13 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych, kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, którego wzór jest określony w załączniku nr 4 do rozporządzenia, jest sporządzane i przekazywane przez osoby przeprowadzające obowiązkowe szczepienia ochronne państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie 7 dni po zakończeniu kwartału, za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo listem poleconym.

Z kolei przepis § 14 cyt. rozporządzenia, kwartalne sprawozdanie z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, którego wzór jest określony w załączniku nr 5 do rozporządzenia, jest sporządzane i przekazywane przez osoby przeprowadzające obowiązkowe szczepienia ochronne państwowemu powiatowemu inspektorowi sanitarnemu, w terminie 15 dni po zakończeniu kwartału, za pomocą środków komunikacji elektronicznej albo listem poleconym.

Prezes wyjaśniła, że: *przyczyną opóźnień w przekazywaniu do PSSE kwartalnych sprawozdań było to, że sprawozdania za 2021 r. były przekazywane w formie papierowej, a dopiero potem w wersji elektronicznej, niestety nie posiadamy kopii dokumentów potwierdzających przekazywanie sprawozdań we wskazanych terminach, jednak nigdy nie było to wskazywane przez PSSE jako uchybienie z naszej strony. W roku 2022 opóźnienia były spowodowane: chorobą osoby przygotowującej sprawozdanie, zmianą w harmonogramach pracy personelu – skierowanie czasowe do innej poradni, problemem technicznym z przygotowaniem wersji elektronicznej sprawozdania.*

(akta kontroli str. 230-232, 233-235)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli MED-JAR powiadamiała o obowiązku szczepień ochronnych oraz w większości przypadków dokumentowała te czynności.

W 7,3 % przypadków w karcie uodpornienia pacjenta, nie odnotowano faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu, co naruszało przepisy § 9 ust. 4 rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych²².

W MED-JAR wykonywano obowiązkowe szczepienia ochronne zgodnie z przyjętą w jednostce praktyką.

W każdym przypadku szczepienie ochronne było poprzedzone wykonaniem przez lekarzy badań kwalifikacyjnych dzieci i młodzieży, z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. Badanie kwalifikacyjne odnotowywane było w historii choroby pacjenta.

Szczepienia wykonywane były przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje, określone w § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

MED-JAR sporządzała wymagane sprawozdania z wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych. W sprawozdaniach tych, sporządzonych w latach 2021-2023, nie wykazywano liczby osób (rodzice) uchylających się od obowiązkowych szczepień ochronnych oraz liczby dzieci niezaszczepionych, pomimo ich występowania. Było to niezgodne ze wzorem kwartalnego sprawozdania z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, określonym w załączniku nr 4 do rozporządzenia z 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

MED-JAR realizował działalność oświatowo-zdrowotną ukierunkowaną na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

W trakcie oględzin przychodni MED-JAR²³, w których wykonywane były obowiązkowe szczepienia ochronne ustalono, że:

- Przychodnia NOVA: w poczekalni dla pacjentów mieszczącej się na pierwszym piętrze budynku w widocznych miejscach umieszczono plakaty dotyczące

²² Od 1 października 2023 r. § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

²³ Przychodnia NOVA w Jarosławiu, ul. 3-Maja 47b oraz Przychodnia MED-JAR za Parkiem, os. Marszałka Józefa Piłsudskiego 25 w Jarosławiu.

harmonogramu wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz korzyści wynikających z zaszczepienia. Dodatkowo w gabinetach lekarskich, w których przyjmowano dzieci i młodzież, znajdowały się ulotki informujące o potrzebie wykonywania obowiązkowych szczepień ochronnych.

- Przychodnia MED-JAR za Parkiem: w poczekalni dla pacjentów mieszczącej się na parterze budynku nie zostały umieszczone plakaty informacyjne dotyczące obowiązkowych szczepień dzieci i młodzieży. Plakaty informujące o obowiązkowych szczepieniach ochronnych zostały umieszczone w trakcie kontroli NIK. W gabinetach lekarskich, w których przyjmowano dzieci i młodzież, wyłożono ulotki informujące o potrzebie wykonywania szczepień.

Prezes wyjaśnił, że na każdym etapie udzielania świadczeń zdrowotnych zarówno przez Pielęgniarkę Środowiskową, Lekarzy POZ, monitorowanie „wyszczepiania” populacji prowadzi na bieżąco pielęgniarka, która przedstawia lekarzom aktualne informacje dotyczące ewentualnych braków w szczepieniu. Wówczas lekarze podejmują dodatkowe kroki przy okazji każdej z wizyt dziecka. Adnotacje o zaległościach umieszczane są bezpośrednio w dokumentacji na kolorowych kartkach, by w jasny i klarowny sposób przekazać informację lekarzowi prowadzącemu. Lekarze pracujący w MED-JAR, z dużym zaangażowaniem realizują kalendarz szczepień, starając się odpowiadać na każdą wątpliwość ze strony opiekunów czy rodziców. Wskazują również na możliwe powikłania lub zagrożenia populacyjne wśród dzieci i przekonują do nieodwlekania uodpornień.

Centrum Medyczne MED-JAR dokłada wszelkich starań, by promować, realizować i należycie prowadzić szczepienia ochronne dzieci i młodzieży zarówno w zakresie obowiązkowym jak i zalecanym. W dniu 7 grudnia 2023 r. podczas wskazanych w piśmie oględzin w Przychodni MED-JAR za Parkiem nie było wywieszonych aktualnych plakatów dotyczących szczepień ochronnych. Po mojej rozmowie z personelem przychodni, okazało się, że osoba odpowiedzialna za porządek w obiekcie, wyciągając wnioski z przeprowadzanych kontroli epidemiologicznych usunęła plakaty i materiały ze stref ogólnodostępnych, gdyż w jej ocenie „nie wyglądały już estetycznie”. Równocześnie bezpośrednio po uzyskaniu takiej informacji wydałam polecenie, by aktualne plakaty znalazły się w przestrzeni ogólnodostępnej przychodni, obok obecnych zarówno w rejestracji jak i w gabinetach lekarskich materiałów pisemnych – ulotek dotyczących szczepień obowiązkowych.

Pielęgniarki zajmujące się szczepieniami oraz lekarze przekazują opiekunom kompletne informacje dotyczące potrzeby szczepień ochronnych, przedstawiają również możliwości związane z wykorzystywaniem także szczepionek wysoko skojarzonych, które umożliwiają ograniczenie stresu dziecka ograniczając liczbę wkluc. Na ścianach w gabinetach jak i w poczekalniach wywieszone są zaproszenia do szczepienia konkretnych roczników, plakaty informujące, zapraszające oraz przedstawiające kalendarz szczepień ochronnych, ze szczególnym uwzględnieniem szczepień obowiązkowych.

Ponadto Prezes wyjaśniła, że pracownicy MED-JAR, lekarze POZ, pielęgniarki POZ oraz pielęgniarki pracujące w gabinetach zabiegowych zaobserwowali zjawisko odmawiania przez rodziców zaszczepienia ich dzieci przeciwko chorobom wymienionym w rozporządzeniu w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych. Odmowy te w zdecydowanej większości jednak dotyczyły kwestii zdrowia dziecka lub chwilowej sytuacji rodzinnej.

(akta kontroli str. 450-456)

Analiza dokumentacji medycznej wybranych losowo 10 pacjentów, którzy w latach 2021-2023 podlegali obowiązkowym szczepieniom ochronnym wykazała, że tylko w jednym przypadku w historii choroby pacjenta odnotowano fakt poinformowania

rodziców dziecka o szczepieniach zalecanych oraz szczepionkach skojarzonych, co odnotowano w sekcji: *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 462)

W latach 2021-2023 MED-JAR nie realizował programów zdrowotnych i programów polityki zdrowotnej dotyczących obowiązkowców szczepień ochronnych.

Prezes Spółki wyjaśniła, że: *nie realizowaliśmy programów polityki zdrowotnej w zakresie obowiązkowych szczepień ochronnych ponieważ nie są nam znane żadne rządowe, ministerialne, regionalne czy też samorządowe programy, w których moglibyśmy uczestniczyć.*

Jako Podmiot Leczniczy realizowaliśmy wynikający z przepisów prawa Kalendarz Szczepień Ochronnych na podstawie publikowanego Programu Szczepień Ochronnych przez Głównego Inspektora Sanitarnego na właściwy rok kalendarzowy.

(akta kontroli str. 247-250, 457-459)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Niezamieszczanie w dokumentacji medycznej 9 pacjentów (na 10 analizowanych), którzy w latach 2021-2023 podlegali obowiązkowym szczepieniom ochronnym, informacji o prowadzonych, przez lekarzy i pielęgniarki w trakcie wizyt szczepiennych, działaniach profilaktyczno-edukacyjnych, dotyczących korzyści wynikających z zaszczepienia dzieci i młodzieży oraz skutków ich niezaszczepienia.

Analiza dokumentacji medycznej wybranych losowo 10 pacjentów, którzy w latach 2021-2023 podlegali obowiązkowym szczepieniom ochronnym wykazała, że tylko w jednym przypadku, w dokumentacji medycznej (historii choroby pacjenta), odnotowano fakt poinformowania rodziców dziecka o szczepieniach zalecanych oraz szczepionkach skojarzonych.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta²⁴ dokumentacja medyczna zawiera co najmniej opis stanu zdrowia pacjenta lub udzielonych mu świadczeń zdrowotnych.

Według art. 2 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej²⁵ świadczeniem zdrowotnym jest działanie służące zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich wykonywania.

Prezes wyjaśniła, że *każda z wizyt bilansowych dziecka, a także wizyt patronażowych ma w swoim zakresie informację o prowadzonej opiece nad dzieckiem także dotyczącą szczepień ochronnych, w tym szczepień obowiązkowych i zalecanych. Brak takiego wpisu w dokumentację medyczną, nie oznacza, że opiekunom-rodzicom nie została przekazana informacja o szczepieniach, a jedynie, że ten fakt umknął w opisie samej wizyty jako jeden z elementów oczywistych podczas rozmowy z rodzicami w codziennej praktyce naszych lekarzy pediatrów. Podczas każdej z wizyt bilansowych czy patronażowych omawiana jest ta kwestia w sposób bardzo przyjazny pacjentowi i jego opiekunom, wpisy pojawiają się szczególnie w sytuacjach gdy opiekunowie*

²⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 1545, ze zm.

²⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 991, ze zm.

posiadają jakiekolwiek wątpliwości w zakresie szczepień ochronnych lub ten temat wzbudza szczególne zainteresowanie rodziców.

(akta kontroli str. 462, 247-250)

OCENA CZĄSTKOWA

MED-JAR realizował działalność oświatowo-zdrowotną ukierunkowaną na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży. W MED-JAR w poczekalniach dla pacjentów w widocznych miejscach znajdowały się plakaty informacyjne oraz dotyczące harmonogramu wykonania obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz korzyści wynikających z ich zaszczepienia. Dodatkowo w gabinetach lekarskich, oprócz plakatów propagujących obowiązek szczepień ochronnych, znajdowały się ulotki informacyjne mówiące o potrzebie wykonywania obowiązkowych szczepień.

Wbrew ustawowemu obowiązkowi, w dokumentacji medycznej pacjentów, nie odnotowywano jednak działalności oświatowo-zdrowotnej, dotyczącej obowiązkowych szczepień ochronnych, podejmowanej przez lekarzy i pielęgniarki.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Odnotowywanie w kartach uodpornienia faktu poinformowania o obowiązku poddania się obowiązkowemu szczepieniu ochronnemu, zgodnie z § 12 ust. 3 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*
2. Sporządzanie i przekazywanie do PSSE w terminie 30 dni od zakończenia kwartału raportu o wszystkich przypadkach niewykonania obowiązkowych szczepień ochronnych, zgodnie z § 17 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.
3. Terminowe przekazywanie do PSSE sprawozdań z przeprowadzonych obowiązkowych szczepień ochronnych, zgodnie z § 16 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. *w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych*.
4. Odnotowywanie w dokumentacji medycznej pacjentów działalności oświatowo-edukacyjnej ukierunkowanej na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych, prowadzonej przez lekarzy i pielęgniarki, zgodnie z art. 25 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. *o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, dnia 26 lutego 2024 r.

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Rzeszowie

Dyrektor

Wiesław Motyka

Kontrolerzy

Paulina Wojtowicz-Maryjka

inspektor kontroli państwowej

z up.

p.o. Wicedyrektora

Delegatury Najwyższej Izby Kontroli

w Rzeszowie

/-/

Robert Łukasz

/-/

Krzysztof Pakuła

główny specjalista kontroli

państwowej

/-/